

Türkiye'den bir Kuru Yük Limanı Görüntüsü

Dış Ticaretin Yeni "Kıymetli Evrakı": NCD (Negotiable Cargo Documents) Sözleşmesi (Seri: 1/3)

MLETR ile karşılaştırmalı analiz

NCD, "Negotiable Cargo Document" yani "Devredilebilir Kargo Belgesi", Birleşmiş Milletler'in ticaret hukuku organı UNCITRAL'in hazırladığı ve BM Genel Kurulu'nun 15 Aralık 2025'te kabul ettiği yeni bir uluslararası sözleşmedir. İmza töreni 2026'nın ikinci yarısında Gana'nın başkenti Accra'da yapılacağı için Sözleşme "Accra Convention" olarak da anılıyor.

NCD'nin amacı nedir?

Devredilebilir ya da ciro edilebilir taşıma belgesi denince akla, deniz taşımacılığında kullanılan konşimento gelir. Oysa deniz taşımacılığı dışındaki kara, demiryolu, hava ve çok modlu taşıma belgelerinin kullanımı da giderek yaygınlaşıyor. Ancak bu belgeler kıymetli evrak sayılmadığından devredilemiyor (ciro edilemiyor); bu da dış ticaret firmalarının finansmana ulaşmasının önünde bir engel oluşturuyor.

İşte NCD, bu boşluğu dolduruyor: kriterleri sağlayan tüm taşıma belgelerine, taşıma moduna bakılmaksızın devredilebilirlik özelliği kazandırıyor. Bu belgeler kağıt veya elektronik biçimde düzenlenebiliyor, hem tek modlu hem de çok modlu taşımada kullanılabilir. Hangi kriterleri sağlaması gerektiğini birazdan tanım bölümünde detaylandıracağım.

Sözleşme'nin temel amacı, taşıma operatörü ile gönderen arasında anlaşmaya varıldığında düzenlenen NCD'lerin, Sözleşme'ye taraf devletler arasında sınır ötesi olarak tanınmasını sağlamaktır. Böylece hem kağıt hem elektronik NCD'ler ("eNCD'ler"); finansmanı kolaylaştırabilecek, dokümantasyonu sadeleştirecek, operasyonel verimliliği artırıp gümrükleme işlemlerini kolaylaştırmaya yardımcı olabilecek.

NCD'den en çok hangi taraflar fayda sağlayacak?

NCD Sözleşmesi'nden en fazla faydayı sağlaması beklenen ülkeler, "landlocked countries" yani denize kıyısı olmayan, kara ve demiryolu ağırlıklı taşıma yapan ülkeler.

Dünyada ve ülkemizde çok modlu taşımacılık artıyor, dolayısıyla emtia ve transit ticareti yapan firmaların da bu düzenlemeden faydalanacağı açık.

Sözleşmedeki kurallar, NCD'lerin bankalar ve diğer finansal kuruluşlar tarafından bir kredi güçlendirme aracı olarak kabul edilmesini teşvik etmek üzere tasarlandı. Bu sayede şunlar bekleniyor:

- Özellikle denize kıyısı olmayan ülkelerdeki KOBİ'lerin likiditeye ulaşmasının kolaylaşması ile ticaret akışlarının hızlanması,
- Transit halindeki malların yolda satışının kolaylaşmasıyla emtia ticaretinin artması,
- Tüm yolculuğu kapsayan tek bir NCD kullanımına imkan tanıyarak kapıdan kapıya (door-to-door) taşımacılığın gelişiminin teşviki.

Bu potansiyel, jeopolitik açıdan da dikkat çekici: özellikle Çin'in Kuşak ve Yol girişimi güzergahındaki ülkelerin ve transit taşımacılığa önemli yatırımlar yapan Türkiye'nin önemli bir aktörü olduğu Orta Koridor ülkelerinin NCD Sözleşmesi'ne ihtiyaç duyduğu açık. Bu konuyu, Türkiye ve Çin'in Kuşak ve Yol projesi bağlamında serinin ikinci yazısında ele alacağım.

NCD'nin tanımı

NCD Sözleşmesi Madde 2(5)'e göre "devredilebilir yük belgesi" (negotiable cargo document), taşıma operatörü tarafından imzalanıp düzenlenen, "emre" ya da "devredilebilir" ibaresi (veya eşdeğer bir ifade) taşıyan ve malın taşıma operatörünce

teslim alındığını, hamilin emrine bağlandığını gösteren kağıt belge veya elektronik kayıt olarak tanımlanıyor.

Orijinal metin (Md. 2(5)): "Negotiable cargo document" means a paper document or an electronic record signed and issued by the transport operator that indicates by wording such as 'to order' or 'negotiable' or an equivalent expression that the goods as specified in the document have been taken in charge by the transport operator and consigned to the order of the holder.

Görüldüğü üzere, "konşimento", "taşıma senedi" gibi belirli, isimlendirilmiş bir belge türünü tanımlamıyor. Bunun yerine üç işlevsel kriter sayıyor:

- (a) taşıma operatörü tarafından imzalanmış ve düzenlenmiş olması,
- (b) "emre" veya "devredilebilir" ibaresi taşıması,
- (c) malın teslim alındığını ve hamilin emrine bağlandığını göstermesi.

Bir belgenin NCD sayılması için ayrı, kendine özgü bir şekil şartı gerekmiyor. Mevcut bir taşıma belgesine şerh düşülerek de (Md. 3(2)(a)) NCD statüsü kazandırılabilir. Yani NCD, tek bir sabit belge şablonu değil, belirli kriterleri karşılayan herhangi bir belgenin alabileceği bir hukuki statü niteliğinde.

NCD Sözleşmesi'nin uygulanması sırasında önemli nokta: taşıma sözleşmesine "NCD'ye tabidir" yazılması

Bir ülkenin Sözleşme'yi onaylaması, o ülkedeki tüm taşıma belgelerini otomatik olarak NCD'ye tabi kılmıyor. Sözleşme'nin uygulanması iki şarta bağlı:

- (1) taşıma operatörü ile gönderen bunu açıkça kararlaştırmalı,
- (2) düzenlenen belgenin üzerinde Sözleşme'ye göze çarpan bir atıf bulunmalı. Bu atıf olmadan belge NCD sayılmaz, mevcut hukuk (örneğin konşimento için Lahey Kuralları veya ulusal ticaret kanunu) geçerliliğini sürdürür. Yani NCD, isteğe bağlı bir rejim.

MLETR nedir, hangi belgeleri kapsar?

MLETR (UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records), 2017'de kabul edilen bir model kanundur. NCD'den farklı olarak bağlayıcı bir andlaşma değil; her devletin kendi iç hukukuna uyarlaması gereken bir kanun taslağıdır.

Amacı, kağıt üzerinde zaten "devredilebilir/kıymetli evrak" sayılan belgelerin (konşimento, poliçe, bono, emtia makbuzu/warehouse receipt gibi) elektronik muadillerine aynı hukuki etkiyi tanımak, yani "fonksiyonel eşdeğerlik" sağlamaktır.

MLETR ile NCD arasındaki fark ve tamamlayıcılık

MLETR yeni bir hak yaratmıyor: belirli bir belge türü icat etmek yerine, kağıtta zaten kıymetli evrak sayılan bir hakkın elektronik köprüsünü kuruyor. Bu yüzden MLETR, ciro edilebilme niteliği olmayan kara/demiryolu/hava taşıma belgeleri için işlevsel değildir. Çünkü ortada elektronik eşdeğerini kuracağı bir "kağıt kıymetli evrak" yoktur.

NCD Sözleşmesi ise tam burada devreye giriyor: deniz dışındaki modlar için ilk defa uluslararası düzeyde yeni bir devredilebilirlik hakkı yaratıyor. Tamamlayıcılık da tam burada: NCD'nin elektronik hali (eNCD) düzenleyen bölümü, doğrudan MLETR'nin mantığına (güvenilir yöntem, kontrol edilebilirlik, bütünlük) göre inşa edilmiş. Yani aynı teknik altyapı (dijital platformlar, dağıtık defter sistemleri) hem elektronik konşimento hem de eNCD'yi destekleyebilecek.

Bir ülke hem MLETR'i uyarlar hem de NCD Sözleşmesi'ni kabul ederse, konşimento özelinde çatışma olur mu?

Kural olarak böyle bir çatışma olmaz; Sözleşmede üç güvenlik mekanizması var:

(1) NCD isteğe bağlı; taraflar seçmezse ve belgede atıf yoksa klasik konşimento rejimi (MLETR ile güçlendirilmiş haliyle) aynen devam eder.

(2) Sözleşme'nin kendi içinde bir çifte belge yasağı var: bir taşıma operatörü aynı mal için NCD düzenlemişse, ayrıca devredilebilir bir konşimento talep edemez.

(3) En önemlisi: devletler, sadece deniz yoluyla taşımaya ilişkin ve mevcut deniz taşıma konvansiyonlarına (Lahey Kuralları, Rotterdam Kuralları vb.) tabi belgeler için NCD'yi uygulamama çekincesi koyabiliyor. Bu çekinceyi koyan bir ülkede konşimento tamamen eski rejiminde kalır, NCD'yle hiç teması olmaz.

Türkiye ve Türk Ticaret Kanunu (TTK) açısından etkileşim nasıl olur?

TTK konşimentolar için zaten önemli bir zemin sunuyor: Madde 1526/2, konşimento ve taşıma senedinin imzasının elle ya da elektronik herhangi bir araçla atılabileceğini belirtiyor. Konşimentoya elektronik imza atılabilmesi Türk hukukunda zaten mümkün. Ancak poliçe/bono/çek gibi diğer kıymetli evrak türlerinde e-imza kullanımı mümkün değil.

Konşimento'nun e-imza ile imzalanabilmesi tek başına yeterli değil: gerçek bir elektronik konşimento rejimi için zilyetliğin devri (kontrolün devri), tekillik ve bütünlük gibi unsurların da hukuken tanınması gerekiyor. İşte tam burada kapsamlı bir MLETR uyarlaması devreye giriyor. Türkiye henüz MLETR'i iç hukukuna aktarmadı; bu konu üzerine çalışmalar sürüyor ve akademik ve sektörel çevrelerde tartışılıyor.

Türkiye'nin NCD sözleşmesine taraf olup olmayacağı ise ayrı bir gelecek sorusu.

Özet

NCD, taşıma moduna bakılmaksızın malı temsil eden, devredilebilir yeni bir uluslararası belge standardı; MLETR ise zaten var olan kağıt kıymetli evrakların elektronik muadiline hukuki geçerlilik tanıyan bir model kanun. Bu ikisi çatışmıyor, birbirini tamamlıyor: MLETR elektronik konşimentoyu güçlendirirken, NCD konşimentonun tekelindeki "devredilebilirlik" ayrıcalığını kara, demiryolu, hava ve çok modlu taşımaya da yayıyor.

Her ikisi de isteğe bağlı ve dikkatli çekince/uyum mekanizmalarıyla tasarlandığı için mevcut konşimento rejimiyle çatışma riski düşük. Türkiye için TTK'daki mevcut esneklik değerli bir başlangıç, ama kapsamlı bir dijital ticaret belgesi altyapısı için hâlâ atılması gereken adımlar var.

Kaynaklar

- United Nations Convention on Negotiable Cargo Documents, UNCITRAL, 2025 (metin ve açıklayıcı not) <https://uncitral.un.org/en/ncdconvention>
- [UNCITRAL – Model Law on Electronic Transferable Records \(2017\)](#)
- [FIATA – UN General Assembly Adopts Landmark Convention Shaping the Future of Negotiable Cargo Documents](#)
- [Hill Dickinson – UN Convention on Negotiable Cargo Documents: focus and aims](#)
- [Ghana Shippers Authority – Ghana to Host Signing of Historic UN Negotiable Cargo Documents Convention in 2026](#)
- Türk Ticaret Kanunu (6102 sayılı), Madde 1526
- [Mevzuat.gov.tr – 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu](#)